

Průběh a závěry kulatého stolu na téma Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací v podmínkách ČR

Dne 20. února 2008 uspořádala Akademie věd České republiky v prostorách Konferenčního centra AV ČR, Liblice kulatý stůl na téma „Rámec Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací v podmínkách ČR“.

Rámcem Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací stanovila Evropská komise pravidla, závazně vymezující úpravy režimu veřejných podpor, notifikace programů a vyhlašování veřejných soutěží ve výzkumu a vývoji (VaV), hodnocení návrhů výzkumných záměrů i stanovení podmínek spolupráce výzkumné organizace a podniku. Dosavadní implementační praxe i připravovaná obecná nařízení EK o blokových výjimkách v oblasti státní podpory vyvolaly potřebu odstranit vystávající nejasnosti a mnohdy rozdílné výklady unijních pravidel. AV ČR, jejichž početných pracovišť se uvedená problematika úzce dotýká, se rozhodla přispět k nalezení jednotného postupu tím, že umožní zástupcům zainteresovaných institucí setkat se u kulatého stolu a v diskuzi si vyjasnit a sjednotit názory.

Akce se zúčastnilo 79 zástupců nejrůznějších orgánů a organizací, jako jsou Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS), Rada pro výzkum a vývoj (RVV), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), Grantová agentura České republiky (GA ČR), Magistrát hlavního města Prahy (MHMP), univerzity a pracoviště AV ČR. Přizván byl dále Mgr. Jiří Hladík z právního odboru Generálního ředitelství pro výzkum Evropské komise (EK), který se na vytvoření Rámce podílel.

Konferenci uvedl předseda AV ČR prof. Václav Pačes, který zdůraznil význam přelomové doby, ve které se nalézají výzkum a vývoj zejména z hlediska jejich připravované reformy, a nutnost uchopení možností nabízených strukturálními fondy. Velké výzvy s sebou přinášejí potřebu důsledné orientace v evropském právu. Vyzval dále k přesnému vymezení, co lze ve VaV pořídit za veřejné prostředky.

Dopolední přednáškový blok vedla 1. místopředsedkyně RVV PhDr. Miroslava Kopicová. Sekretář RVV RNDr. Marek Blažka se ve své prezentaci věnoval samotnému Rámci, jeho historii, obsahu a shrnutí pravidel, z něho v podmínkách ČR vyplývajících, které RVV publikovala ve formě svého Doporučení pro aplikaci Rámce. Další prezentaci, zaměřenou na dopad Rámce na implementaci Operačních programů v rámci strukturálních fondů v období 2007-2013 přednesl Mgr. Jan Doubal z MŠMT. Ve svém příspěvku vyjádřil obavy z nedodržení pravidel Rámce při vytváření Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace a zdůraznil potřebu systematických konzultací s ÚOHS.

Přesedající PhDr. Miroslava Kopicová poté předala slovo Mgr. Jiřímu Hladíkovi (EK) a posléze Mgr. Kamilu Rudoleckému, místopředsedovi ÚOHS, jenž vystoupil na téma Postavení a úloha ÚOHS při aplikaci Rámce a návrh nařízení o obecné blokové výjimce. Konečný návrh obecného Nařízení Komise o použití čl. 87 a 88 Smlouvy o ES má být zveřejněn na jaře 2008. Po předpokládaném vstupu v platnost 1. 6. 2008 by mělo pro období do konce roku 2013 sloužit jako závazná unijní úprava.

Oba odpolední tematické bloky se nesly v duchu kulatého stolu. Pod vedením předsedajících, Ing. Milana Holla, generálního ředitele Výzkumného a zkušebního

leteckého ústavu, a Ing. Miroslava Janečka, člena RVV a prezidenta Asociace výzkumných organizací, krátké bloky úvodních prezentací přihlášených řečníků střídala diskuse 27 účastníků kulatého stolu. Celodenní jednání uzavřel za AV ČR člen její Akademické rady prof. Václav Sklenička, odpovědný za řešení koncepčních otázek styku Akademie věd a jejích pracovišť s podnikatelskou a aplikační sférou a za transfer technologií.

Celkově lze na základě jednání kulatého stolu konstatovat, že v Rámci Společenství pro státní podporu výzkumu, vývoje a inovací stanovila Evropská komise pravidla, jež bude v zájmu zvýšení právní jistoty a transparentnosti svého rozhodování používat při posuzování oznámené veřejné podpory. Z tohoto důvodu měla pro obsahové vyústění kulatého stolu zásadní význam vystoupení zástupců EK a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, jenž působí jako monitorovací, koordinační a poradenský orgán a EK s ním úzce spolupracuje. Komise v této souvislosti české subjekty přímo odkazuje na ÚOHS, který je pro potřeby konzultací detailněji seznámen s českým právním prostředím.

Ze zmíněných vystoupení vyplynulo, že pod veřejnou podporou se rozumí každá podpora poskytnutá státem nebo ze státních prostředků, která narušuje nebo může narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňuje určité podniky nebo určitá odvětví výroby, pokud ovlivňuje obchod mezi členskými státy. Taková podpora je neslučitelná se společným trhem, a tedy zakázaná. Výjimka z obecného zákazu poskytování veřejné podpory může být povolena na základě blokových výjimek či na základě rozhodnutí Evropské komise.

Evropská komise obecně vychází ze zákazu používání veřejných prostředků určených pro neekonomické činnosti na financování hospodářských aktivit. Při svém posuzování zvažuje, zda taková veřejná podpora nebyla poskytnuta v rozporu s pravidly hospodářské soutěže a je slučitelná se společným trhem.

Veřejné financování neekonomické činnosti není státní podporou a členské státy si je mohou podle svého řešit z jakýchkoliv veřejných zdrojů, včetně strukturálních fondů, a EK na tomto úseku nemá žádnou pravomoc.

Pro účely veřejné podpory VaV má zásadní význam naplnění všech definičních znaků výzkumné organizace (VO), uvedených v Rámci v bodě 2.2 d). Za výzkumnou organizaci považuje určitý subjekt, např. vysokou školu nebo výzkumný ústav, bez ohledu na jeho právní formu (úpravu podle veřejného či soukromého práva) nebo na způsob financování. Jeho hlavním účelem je provádět základní výzkum, aplikovaný výzkum nebo experimentální vývoj a šířit jejich výsledky prostřednictvím výuky, publikování nebo transferu technologií. Veškerý zisk je zpětně investován do těchto činností nebo šíření jejich výsledků či do výuky. Podniky, které mohou uplatňovat vliv na uvedený subjekt, např. jako podílníci nebo členové, nemají přednostní přístup k jeho výzkumným kapacitám nebo k výsledkům výzkumu jím vytvořeným.

Podle ÚOHS je potřebné pro klasifikaci subjektu jako výzkumné organizace posuzovat případ od případu. Obecně má však za to, že definici VO splňují veřejné vysoké školy a veřejné výzkumné instituce zapsané v rejstříku v. v. i.

Pokud je provádění VaV pouze jednou z řady hlavních činností subjektu (např. příspěvkové organizace a nemocnice v postavení VO), je dle ÚOHS nutné z hlediska naplnění všech definovaných znaků VO zajistit, aby veškerý zisk byl zpětně investován do hlavní činnosti spojené s prováděním výzkumu a vývoje nebo do šíření jejich výsledků či do výuky.

Rámec se v podstatě vztahuje na podniky, jak jsou definovány podle práva ES v souladu s judikaturou Soudního dvora EU, nikoliv podle českého práva.

Výzkumná organizace může být pro určitou konkrétní činnost posuzována jako podnik. Rozhodující je skutečnost, zda se jedná o ekonomickou činnost, která podle zmíněné unijní definice spočívá v nabídce zboží a/nebo služeb na určitém trhu. Při svém posuzování EK vychází obecně ze zásady, že podnikat může každý, ale za své prostředky a za podmínek, jaké mají ostatní účastníci hospodářské soutěže. To mimo jiné znamená bez výhod, jež mu poskytuje veřejná podpora.

V praxi EK věnuje při posuzování vzhledem ke svým omezeným kapacitám hlavní pozornost závažným narušením trhu, zejména s přeshraničními dopady. Bývá více nakloněna podporám jednorázovým (investičním) než dlouhodobým (typu poskytování každoročních dotací národním leteckým společnostem) nebo opakovaným.

Nezbytné podmínky pro poskytnutí přípustné podpory výzkumné organizaci, která zároveň provádí hospodářskou činnost, z veřejných prostředků zahrnují oddělení účetnictví jejich nehospodářských a hospodářských činností, které je možné, jak ukazují i zkušenosti jiných členských zemí EU, a účtování tržních cen u služeb a výrobků nabízených na trhu. Tržní cenou musí být pokryty alespoň skutečně vynaložené náklady a přiměřený zisk.

K ohrožení hospodářské soutěže může dojít i v případě, kdy na trhu ještě není konkurent nebo jeho existenci brání právě nepřípustná veřejná podpora.

I při posuzování, co je v daném případě tržní cena a přiměřený zisk, vychází Komise z dodržování principu „chovat se jako tržní subjekt“. V případech spolupráce výzkumné organizace a podniku posuzuje EK, zda není podniku poskytována výhoda. VO musí mít ze spolupráce prospěch, finanční nebo nehmotný. Nesmí podniku v rámci spolupráce svou kapacitu nabízet „pod cenou“.

Včasné splnění oznamovací povinnosti (notifikace) poskytovatelem prostřednictvím ÚOHS a schválení EK poskytuje právní jistotu, zda určité opatření obsahuje veřejnou podporu a zda je slučitelná se společným trhem. Poskytnutí veřejné podpory, která nebyla notifikována a schválena EK, vystavuje poskytovatele riziku prošetřování Komisí a příjemce nebezpečí vrácení již vyplacené veřejné podpory i zaplacení úroků. Příjemce tak nese v praxi největší riziko, a to i když jedná v dobré víře (např. na základě příslibu nebo předpokladu, vyplývajícího z dosavadní praxe).

ÚOHS proto doporučuje příjemcům podpory, aby se informovali u poskytovatelů, zda obdrží podporu schválenou EK, nebo zda se jedná o opatření, které nepředstavuje veřejnou podporu, a na základě jakých předpokladů. I když se poskytovatelé budou domnívat, že daná veřejná podpora nespadá pod režim zákona

o veřejné podpoře, protože splňuje kritéria pravidla de minimis (podpora malého rozsahu nepodléhající oznamovací povinnosti vůči EK) nebo spadá pod režim zákonných výjimek, měli by se k odstranění pochybností obrátit na ÚOHS. Neformální konzultace ÚOHS nabízí zejména v zájmu profesionální argumentace v podávaných notifikačních formulářích. Rovněž EK průběžné neformální konzultace vítá.

Kulatý stůl na téma Rámec Společenství pro státní podporu VaVal v podmínkách ČR nesporně vedle výměny názorů účastníků přispěl k vyjasnění výkladu Rámce. Naznačil, jak jej chápe EK, která jej vytvořila a uplatňuje v rámci své posuzovací a schvalovací pravomoci. Je zřejmé, že při konkrétním rozhodování, zda je dané opatření, připravované v ČR, v souladu nebo v rozporu s Rámcem, bude Evropská komise opatření posuzovat podle předpisů EU a judikatury Soudního dvora EU. Bude přitom vycházet z pojmů, jak je definovala pro účely svého Rámce, platného do konce roku 2013.

Zjednání u kulatého stolu vyplynulo, že současné znění zákona o veřejných výzkumných institucích a zákona o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků jsou v částech týkajících se veřejných výzkumných institucí v zásadním souladu s Rámcem. Pro českou právní úpravu na úseku financování výzkumu a vývoje vyplývá obecně úkol zajistit, aby nebyla překážkou naplňování Rámce a dalších připravovaných pravidel EU, upravujících státní podporu výzkumu, vývoje a inovací, slučitelnou se společným trhem. V zájmu jednotného uplatňování pravidel EK by rovněž neměla vést k nadbytečným omezením přesahujícím požadavky společného evropského rámce.

Průběžná spolupráce s Evropskou komisí a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže bude jistě i v legislativním směru cenným přínosem.

7. března 2008